

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Promemorian Kompletterande författningsförslag avseende Utbetalningsmyndigheten från Utredningen om inrättande av Utbetalningsmyndigheten (Fi 2022:1)

(Fi2023/00880)

Försäkringskassan begränsar yttrandet till de delar som mer direkt berör vår verksamhet.

Sammanfattning

Försäkringskassan delar bedömningen att det för att säkerställa att Utbetalningsmyndigheten (UBM) får de uppgifter den myndigheten behöver för sin verksamhet kan behöva göras förtydliganden och tillägg i de bestämmelser som reglerar skyldigheten för Försäkringskassan med flera att lämna uppgifter till UBM. Försäkringskassan anser dock att det kan finnas anledning att se över utformningen och omfattningen av vissa av de föreslagna justerade och utökade uppgiftsskyldigheterna vidare.

2 Utökad uppgiftsskyldighet och rätt att meddela föreskrifter

2.1 Uppgifter av betydelse för administrationen av systemet med transaktionskonto

Försäkringskassan delar bedömningen att om UBM behöver den typ av uppgifter, i de syften och vid de tidpunkter som anges i promemorian kan den aktuella bestämmelsen lämpligen ändras på föreslaget sätt.

2.2 Uppgifter av betydelse för dataanalyser och urval

Av motiveringen till tillägget om *de omständigheter som rör ett sådant beslut* framgår att det är avsett att omfatta en mängd olika uppgifter. Formuleringen ska som Försäkringskassan uppfattar det täcka uppgifter som både direkt och indirekt påverkar utgången av ett beslut. Den ska omfatta uppgifter som utredningen redan bedömt att UBM kommer att behöva och sådana som UBM i framtiden upptäcker behövs. Tanken är enligt utredningen att även uppgifter om hur ett beslut har verkställts ska ingå. Försäkringskassan ställer sig tveksam till om den föreslagna formuleringen kan anses utgöra en tillräckligt konkret definierad uppgiftsskyldighet. Formuleringen är inte helt tydlig rent språkligt. Det kan också ifrågasättas om alla de uppgifter som nämns som exempel på sådant som bör omfattas självklart täcks av formuleringen. Omständigheter som rör ett beslut anges i författningskommentaren omfatta både uppgifter om omständigheter som haft betydelse för utgången av ett beslut och uppgifter om verkställigheten av ett beslut. Ett sätt att förtydliga bestämmelsen skulle kunna vara att helt enkelt använda de formuleringarna i själva lagtexten.

Försäkringskassan kan vidare konstatera att den absoluta sekretess hos UBM som utredningen hänvisar till under Förslagets konsekvenser för den personliga integriteten kan brytas till exempel genom de uppgiftsskyldigheter som finns enligt lagen (2008:206) om underrättelser vid felaktiga utbetalningar och lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samarbete mot viss organiserad brottslighet (som UBM i promemorian föreslås komma att omfattas av). Dessutom kan uppgifterna lämnas vidare till de myndigheter som ingår i systemet för vidare kontroll och eventuell brottsanmälan. Detta kan behöva vägas in i bedömningen av vad som utgör en lämpligt utformad uppgiftsskyldighet.

2.3 Sekretessgenombrott för återkoppling på underrättelser

Även den föreslagna uppgiftsskyldigheten avseende återkoppling på underrättelser är enligt promemorian tänkt att täcka en mängd olika uppgifter. Det anges att bland annat uppgifter om fällande eller friande domar, om det rört sig om allvarlig brottslighet eller ringa samt om det förelegat uppsåt eller inte kan vara av värde för UBM. Försäkringskassan gör dock ingen självständig bedömning av allvarlighetsgraden eller uppsåtsbedömning avseende brott som myndigheten polisanmäler. Utredningen på Försäkringskassan avslutas i samband med polisanmälan. De uppgifter som anges vara av värde för UBM är då alltså inte möjliga för Försäkringskassan att lämna. Det kan sedan ta år innan det fastställs om ett visst agerande utgjorde ett brott och hur det i så fall ska rubriceras. Detta är heller inte något som Försäkringskassan alltid informeras om. En skyldighet att ta fram eller följa upp den här typen av uppgifter och att kanske långt i efterhand behöva återkoppla information till UBM skulle sannolikt innebära en dyr eller komplicerad lösning och Försäkringskassan skulle ändå bara kunna skicka viss begränsad information. Inte heller när det gäller uppgiftsskyldigheten avseende vad utredningen kallar aktörs- och fenomenivå är det självklart att den typ av sammanställda uppgifter som avses faktiskt finns eller med en rimlig arbetsinsats kan tas fram inom Försäkringskassan. Försäkringskassan bedömer slutligen att alla de uppgifter som anges vara av intresse inte uppenbart omfattas av de föreslagna formuleringarna i den nya bestämmelsen.

Enligt förslaget ska utbetalande myndigheter vara skyldiga att *på begäran* lämna återkoppling på underrättelser. I promemorian anges dock också att återkoppling på ärendenivå behöver ske på samtliga underrättelser. Det kan i så fall behöva förtydligas i bestämmelsen. En annan fråga är om det är möjligt att skapa ett system för automatiserad återkoppling på underrättelser om den typ av uppgifter som anges i promemorian ska ingå. Om återkopplingen är tänkt att kunna omfatta uppgifter om lagöverträdelse kan det vidare vara lämpligt att utifrån framför allt dataskyddsrättsliga aspekter motivera och precisera den tänkta uppgiftsskyldigheten närmare.

2.4 Rätt att meddela föreskrifter

Försäkringskassan avstyrker den föreslagna föreskriftsrätten för UBM. En förutsättning för att reformen ska bli framgångsrik är att alla berörda myndigheter samarbetar och den enhetliga hantering som förslaget syftar till bör kunna uppnås den vägen. Försäkringskassan anser vidare att en eventuell föreskriftsrätt i vart fall bör utformas annorlunda än vad utredningen föreslagit. Sådana föreskrifter som avses kan innefatta reglering av till exempel tekniska format och säkerhetsåtgärder med stor påverkan på Försäkringskassans system och kostnader. Försäkringskassan anser därför att en eventuell föreskriftsrätt bör utformas så att det krävs att det sker i samråd eller motsvarande med berörda myndigheter. Det kan också övervägas om det bör preciseras närmare vad föreskriftsrätten i så fall avser. Eftersom det ankommer på utlämnande myndigheter att pröva om uppgifter kan lämnas ut är det viktigt att föreskrifterna varken direkt eller indirekt tar sikte på det.

Ikraftträdande

Som framgått ovan anser Försäkringskassan att förslagen om justerad eller utökad uppgiftsskyldighet kan behöva ses över och i delar formuleras om. Myndigheten bedömer att det kan påverka när eventuella nya regler kan träda ikraft.

I övrigt har Försäkringskassan uppmärksammat att de nya bestämmelserna i förordningen (2023:463) om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten föreslås träda i kraft först den 1 december 2024. Det bedöms i så fall kunna innebära att det inledningsvis saknas stöd för behandling av sådana uppgifter hos UBM som kan hämtas in via den föreslagna nya 11 § i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten, som har ett tidigare föreslaget ikraftträdandedatum.

Ekonomiska konsekvenser

I promemorian görs gällande de uppgiftsskyldigheter som Försäkringskassan har yttrat sig om ovan i huvudsak bedömningen att de justeringar och tillägg som föreslås initialt kan leda till visst ökat arbete och vissa ökade kostnader för de myndigheter som omfattas, men att förslagen över tid kan leda till kostnadsbesparingar. Någon närmare ekonomisk konsekvensanalys är dock inte gjord. Försäkringskassan konstaterar att myndigheten befinner sig i ett ansträngt ekonomiskt läge där det saknas ekonomisk täckning för redan befintliga arbetsuppgifter. Det är inte möjligt för myndigheten att hantera några nya eller utökande arbetsuppgifter eller ökande kostnader för systemutveckling utan att ytterligare medel tillförs myndigheten.

Övrigt

Försäkringskassan har inga synpunkter på förslagen i promemorian i övrigt. Myndigheten vill dock i detta sammanhang också lyfta två andra frågor rörande lagstiftningen kopplad till Utbetalningsmyndigheten.

Som angavs i Försäkringskassans remissvar över betänkandet Kontroll för ökad tilltro - en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdsystemet (SOU 2020:35) anser Försäkringskassan att en analys behöver göras av preskriptionsreglerna i socialförsäkringsbalken och deras förhållande till motsvarande regel i lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten. Motsvarande kan vara aktuellt även för andra myndigheters förmåner och avseende andra allmänna regler kring utbetalningar.

Det tycks vidare som om den inledande paragrafen i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar inte helt korresponderar varken med att granskning även ska ske av utbetalningar från arbetslöshetskassorna eller med tidplanen för när granskning respektive utbetalning via transaktionskontot ska ske. I lagen om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten anges vilka myndigheter som ska omfattas av systemet med transaktionskonto för utbetalningar. Arbetslöshetskassorna ingår inte i systemet. Enligt 1 § i lagen om granskning innehåller lagen bestämmelser om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar *som sker via systemet med transaktionskonton*. Lagen innehåller sedan bestämmelser om olika granskningar baserade på urvalsträffar som myndighetens dataanalyser och urval har lett till samt om underrättelser om fördjupad granskning till berörd myndighet eller arbetslöshetskassa. I lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten anges att de myndigheter som omfattas av systemet med transaktionskonto samt arbetslöshetskassorna ska lämna vissa angiva uppgifter till Utbetalningsmyndigheten som är av betydelse dels för dataanalyser och urval, dels för fördjupad granskning. Utbetalningsmyndigheten har uppgett att de avser att påbörja dataanalyser, inleda granskningar och skicka underrättelser under våren 2024 medan systemet med utbetalningar via transaktionskontot planeras att vara på plats först framåt 2027.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av rättschef Marie Axelsson, avdelningschef Vivianne Yllenius och rättslig expert Cecilia Landolf Hjort, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Cecilia Landolf Hjort